

מכנה השלום

יד ממשלת ישראל, כפירה בכל התורות המדיניות השמרניות, תביא לתוצאה המקווה של שלום במרחב. זו היתה הסיבה שבגללה תמכה התנועה לשלום ובי-טחון בכל הסדר זמני, בכל „שלום בשלבים“, בכל שביית-נשק, בהפסקת מילחמת-ההתשה, בשליחות גולדמן לקהיר, בהפסקת ההתנחלויות, בהפסקת מעשי-הנישול ברפיח, הריסת הבתים בגדה, ההתנחלויות ב-טחים הכבושים, החזרת עקורי בירעם ואיקריה.

התנועה לשלום וביטחון היתה מסוכנת למימסד, משום שלא שאפה לכיסאות, לכספים מהתקציב למימון מיפלות, למושבים בממשלה או בוועד-הפועל. היא היתה מסוכנת, משום שהתנגדותה העיונית והעקרונית למדיניות של ההסתדרות הציונית ושל הממשלה, באה מכוחם המוסרי, האינטלקטואלי, המדיני המשכנע של ראשיה, שחלקם הגדול הפסיק את פעילותו במיפלות ציוניות, מיפלות השילטון, כדי לעמוד בראש התנועה ולהנהיגה בדרך לחשגת מטרותיה.

שיתוף-הפעולה בתוך התנועה לשלום וביטחון — המכנה-המשותף של מיפלות ותנועות כמרי, שי"ח, ברית השמאל, אק"י יחד עם האגף השמאלי של מפ"ם ופורשי מיפלות העבודה — הדליק אור אדום במרכזים החשאיים של המימסד, הממונים על שבירת התנגדות העקרונית למימסר הלאומני, המשלב בעיקרו דת ומדינה, כיבוש ומילחמה.

לא היה זה מקרה כי מק"י, בשנת-חיינו האחרונה של ד"ר משה סנה המנוח ובהנהגתם של „ממשיכי דרכו“, הרוב במפ"ם וגם רבים מאלה שהקימו לאח"כ רונה את יעד — התנגדו בחריפות לדרכה ופעולותיה של התנועה לשלום וביטחון. הם התנגדו למכנה-המשותף של המחנה שקם לנגד עיניהם ושהלך והתרחב מפעולה לפעולה.

הכוח האירגוני של התנועה לשלום וביטחון היה מושתת על שלושה בסיסים שונים: האגף השמאלי של מפ"ם, בעיר ובקיבוצים, שי"ח, שרוב חבריו היו מהקי"ב בן-הארצי, העולם הזה-כוח חדש (מר"י). כל הפעולות ברחוב, ליד הכנסת ובשטחים (רפיח, עקרב, בירעם-איקריה) אורגנו על-ידי התנועה לשלום וביטחון ושי-לוחותיה (כמו ועד איקריה-בירעם או ועד אד-הוק אחרים, כמו זה למען אסירי עקרב).

את המכנה-המשותף הזה החליט מי שהחליט, ל-חסל. את החיסול ביצעו על-ידי החלפתו במכנה-משותף אחר. בדגריה-הימים של מדינת ישראל והמאבק לשלום במזרח-התיכון, יירשם פירוק התנועה לשלום וביטחון כפירוק המכנה-המשותף של מחנה-השלום היהודי בישראל.

המכנה-המשותף של מוקד (מק"י — תכלת אדום) הוא מנוגד לזה של התנועה לשלום וביטחון. אין זה

מרבית לדבר על „מחנה השלום“, אומרים שהוא חלש, מפולג, מסוכסך, מתפורר. אולי. אבל חשוב הרבה יותר לדבר על מכנה השלום: המכנה המשותף, או שי-איננו משותף, לכל מי שהשלום בפיו ובתוכו המדינית.

אין זה מיקרה שהאימרה „שלום, שלום ואין שלום“ הפכה חלק בלתי-נפרד מן הפולקלור הלשוני הישראלי. מצער, לעומת זאת, שהיא הפכה גם חלק בלתי-נפרד מן המציאות המדינית הישראלית והיהודית. אין אפילו מצע מדיני אחד, מהליכוד באגף הניצי ועד למוקד ומרי באגף היוני, שהשאירה וההטפה לשלום אינן מהוות חלק בלתי-נפרד ממנו.

השלום הוא חלק בלתי-נפרד מהווייתו של כל ישראלי, נץ או יונה, ברוב שעות היום והלילה: בבוקר („בוקר טוב, שלום“), בצהריים („שלום“), בערב וגם בלילה. במקום שבו משתמשים בני העמים האחרים, בלי שנוניות הרבות, במילים רבות אחרות, משמש ה„שלום“ כמושג נרדף לעשרות מושגים אחרים סביב העולם. זו היא הסיבה מדוע יש לבדוק כל „שלום“ בציונותו, ולבחון את מחותו האמיתית.

במיסגרת של תגובה קצרה זו לקיומו הממשי, אנו המופרך, של מחנה-השלום, אעסוק רק בחלק היוני המוגדר של המחנה — שאיננו קיים, לדעתי. אילו היה קיים, היו מרכיביו השונים (בכוח) מגבשים אותו למי-גרת מתאמת, אירגונית ומדינית. ההיפך הוא מה שקרה למעשה: יעד ומוקד באו במקומה של התנועה לשלום וביטחון, שהיתה מחנה-השלום האמיתי היהודי בכל קיומה של מדינת ישראל, עד שפורקה וחוסלה על-ידי אותם גורמים, יהודים ומוסדות, שהקימו את מוקד ויעד.

מחנה, להבדיל ממיפלות, הוא (לפחות לצורך תגובה זו שלי) צירוף של קבוצות, חוגים, תנועות, מיפלות ויחידים, שיש להם מכנה-משותף אחד. המכנה-המשותף של התנועה לשלום וביטחון היה הכפירה בתורה המדינית של ממשלת המערך-ליכוד (בתקופה שאחרי מל-חמת שתי-הימים) ושל המערך (אחר-כך): תורה בעל-פה ובקווי-החיות, שהעדיפה קיפאון מדיני של יוזמה מדינית, כיבוש ונישול על הסדר מדיני ישראל-פלסטיני, יהודי-ערבי.

תורתה של הממשלה היתה ונשארה תורה ופרקטיקה שמרנית וריאקציונית. היא מהווה המשך ישיר של מדי-ניות הסטאטוס-קו בנושאי חברה ודת, שכל ממשלות ישראל מקיימות אותו כדי לחלק ביניהן את סיר-הבשר המוקד בכספי המגביית היהודית המאוחדת, ממ-שלת ארצות-הברית וממשלת גרמניה-המערבית בתשלומי שילומיה.

המכנה-המשותף של התנועה לשלום וביטחון היה: רק דינאמיקה מהפכנית, בניגוד לקיפאון המיוחל על-

מיקרה כי קשיי-לידה חמורים כלי-כך ליוו את החלטת מוקד, בסופו של דבר, לתמוך בעמדת הממשלה בנושא ההסדר החלקי. חבל-לידה קשים כאלה היו המשך הגיוני, עקרוני ומבורך ביושר אינטלקטואלי (אם כי מוטעה מיסודו) של עמדת-סנה וממשיכיו: להתנגד לכל הסדר חלקי, לשלום בשלבים, לכל הסכם שאינו „ללא תנאים מוקדמים“, בלשון הצביעות המפורסמת של ממשלת ישראל והעומדים בראשה, מכל הממשלות.

גם הקמת יעד היא יצירתו המלאכותית של מכנה-משותף, כביכול, כדי לבטל אפשרות של מכנה-משותף בין החוג-לליבון, השמאל במפ"ם ומר"י. מכנה כזה הסתמן בטיוטות המשותפות עליהן היו חתומים מתי פלר, דויד שחם, עמוס קינן, אורי אבנרי ואחרים, מייד אחרי התוצאות העגומות של הבחירות בדצמבר 73. זריזותם של חלק מחברי החוג לליבון להתחבר ולהתאחד עם התנועה לזכויות האזרח באה כדי למנוע היווצ-רות מחדש של המכנה-המשותף שהיה קיים בתנועה לשלום וביטחון.

מחנה-השלום יוקם ויפעל רק כשיאוחד ויופעל על בסיס המכנה-המשותף, שבלעדיו אין ל„שלום“ כל פירוש מעשי: הכרה בזכות ההגדרה העצמית של העם הפלסטיני, מעבר לגבולות ה-4 ביוני 1967. הכרה בז-כות כל העמים וכל המדינות, לרבות ישראל ופלסטיין, לקיום עצמאי ולאומי בגבולותיהן המוכרים. זוהי כל התורה כולה על רגל אחת, והמכנה-המשותף היחיד ש-יכול להיות משותף למחנה-שלום אמיתי.

אלכס מסיס, ניו-יורק

טוינבי וירמיהו הנביא

היעשה שום רעה לנביא, ורק „כאשר ידבר (ירמיהו) אליך (אל נבוארדן) כן עשה עמו“. מקודם היה ירמיהו כבבלים, כשאר הגולים, ורק במקודתו של נב-דנצר שוחרר, והועבר אל גדליהו בן-אחיקם שהיה פרו-בבלי אף הוא, ומטעם זה מונה כנציב ביתודה, כי שעל שילטונו שומר חיל-מצב בבלי. ירמיהו היה, אומנם, נביא-אלוהים, אך הוא חוסיף הרבה דיברי-פרשנות, שנשא אופי פרו-בבלי, הן לפני החורבן והן לאחריו. תארו לכם מדינה במצור הנאבקה על חייה, כאשר איש-רוח מסיף לעם להיכנע, ודורש להכניס את האויב בתוך העיר, כדי לאפשר לו ליטול את עצמאותה, את ריבונותה, לשרוף את בית-מיקדשה וליטול את חייהם של אלפים מאנשיה. ואכן כך עשה ירמיהו, וטוינבי ראה בכך אסמכתה, וחלליט לנסח עבורנו מגילת-כניעה דומה, כדי שתהווה בסיס לחידברות בינינו לבין הפלס-טינים.

טוינבי שנה אותנו שינאת-מוות, וזאת משום שהעם היהודי סירב למות, מיסית ותרבותית — וזה היה בניגוד לתורתו של טוינבי על לידתו ומותו של תרבויות. משוט קולקלנו לו 40 שנות עבודה, משום שסירבנו למות. וחבל שרעיון כה יפה, שנולד אצלו באורינט אכס-פרס, פשוט אינו עומד במיבחן הזמן. אני גם מקווה שאורי אבנרי אינו שואף להיות מין גדליהו בן-אחיקם, ויש יסוד סביר לחששותי — לאור השימוש הלא-מדוייק שהוא עושה בהיסטוריה של עמנו לצורך כתבותיו השבועיות, נגד הממשלה ו-עירי מפד"ל וחירות.

תאיר לבירן, קריית-אחא

בראיון שנתן טוינבי ב-1955 לעיתונאי עמוס קינן (העולם הזה 911) הוא היפנה אותנו אל המקורות, אל הנביאים, עם שימת הדגש על ירמיהו. מחמקורות האלה הוא רצה להוכיח לנו, שהסיבות לנפילתו של שתי הממלכות היהודיות בארץ-ישראל, מקורן בחוסר-השתלבות מדינית, תרבותית וכלכלית בתוך המרחב. אין צורך להזכיר לציבור הקוראים, כי עם ישראל לא רצה להשתלב בתוך מרחב שכולו היה עובד-אלילים, ודגל ארץ-יורק בתרבות המונותאיסטית, אשר ברבות השנים אומצה על-ידי הנצרות והאיסלם. אילו חי הנביא ירמיהו כיום, היה מוקיע את פרשנותו של טוינבי עליו.

בעת שביית ראשון נחרס על-ידי בבל, וכל האיני-טלינגניה, המומחים ובעלי-המיקצוע העיקריים הוגלו ל-בבל, הציבו הבבלים בארץ את גדליה בן-אחיקם כנציב מטעמם. כידוע לנו, נרצה גדליהו על-ידי ישמעאל בן-נתניה, אך לא מתוך תאוות-רצח, אלא מתוך שישי-מעאל היה מזרע-המלוכה, והעם שנשאר בארץ, ואשר לא השלים עם הכיבוש, מינה את ישמעאל כנציגו. כלי-מר, הרצח היה פוליטי.

טוינבי הוציא את הדברים מחקשרם, כאשר ייחס את דבריו של ירמיהו לתקופה שלפני החורבן ולא לת-קופה שלאחר החורבן, כאשר הטיף ירמיהו להנהגה שנשארה בארץ לא לעשות איחוד עם מצרים נגד בבל, והעם לא שמע לו. ירמיהו היה פרו-בבלי מובהק, ולא גרס השתלבות מדינית אוניברסלית — כפי שטען טוינבי.

דוגמות לפר-רבבליותו של ירמיהו אפשר לצטט למכביר. נבוכדנצר כבדו-ובעצמו, שידע את חשקתו הפרו-בבלית של ירמיהו, מצוה את נבוארדן, שלא

ארנולד טוינבי (1955)